

УДК 352.07:342.772(477)

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З
ОБ'ЄДНАНИМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ ЩОДО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Грузд Марина Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної
політики
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Найголовнішим фактором територіального розвитку об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) є бажання усіх мешканців громади докладати максимальних зусиль, щоб громада була європейською та комфортною, постійно вдосконалювалася, необхідно знаходити нові ефективні відповіді на виклики, що постають сьогодні дедалі частіше у все мінливому світі. Досягнути означеного можна лише через співпрацю та співвідповідальність як об'єднаних територіальних громад, так і організацій громадянського суспільства (далі –ОГС). Постійна комунікація та бажання чути одне одного сприяють побудові довіри і подоланню бар'єрів між ОТГ та ОГС задля ефективного вирішення важливих суспільних проблем громади. Тільки за таких умов взаємодія має відбуватись з чіткою метою на засадах рівності, гідності, прозорості, людяності, поваги до прав людини та із дотриманням закріплених домовленостей задля досягнення визначених цілей. До територіального розвитку повинні долучатися представники інститутів громадянського суспільства, органів виконавчої влади та координаційна рада громадської спілки ОТГ. За умов співвідповідальності влади і громадянського суспільства ОТГ стане містом, де хочеться жити і працювати, використовувати

всі наявні можливості та перспективи, бо найбільшою цінністю є мешканці, які люблять своє місто, намагаються зробити все задля соціально-економічного розвитку.

З огляду на достатньо високу спроможність українців до самоорганізації можна стверджувати, що найбільш інтенсивний розвиток взаємовідносин, притаманних громадянському суспільству, слід очікувати на базовому рівні місцевого самоврядування – рівні територіальних громад. Адже на рівні села, селища, міста головні компоненти громадянського суспільства – громада й представницька влада, індивідуальні та колективні інтереси, права і свободи громадян можуть бути найповніше реалізовані. Це обумовлено тим, що на місцевому рівні беруть початок усі суспільно-політичні процеси та закладаються основи взаємодії між людиною і державою [1, с. 147].

Метою даної роботи є визначення проблемних питань щодо ефективної співпраці організацій громадянського суспільства та об'єднаних територіальних громад, розв'язання яких сприяє побудові довіри та подоланню бар'єрів вирішення суспільних проблем та розвитку територій.

З огляду на демократизацію суспільних процесів країни, необхідність забезпечення прозорості управління на всіх рівнях вагомими є питання, що стосуються розвитку форм партисипативного управління в ОТГ та активізації участі населення в цих процесах [2, с. 230].

На місцях створюються найсприятливіші умови для розвитку інститутів громадянського суспільства, активного залучення їх до формування сильних місцевих громад та вдосконалення дієвої комунікації, конструктивного діалогу між місцевою владою та громадою спрямованої на досягнення спільних цілей. Означене дає можливість вирішити нагальну проблему недостатнього рівня громадської активності населення та залучення інститутів громадянського суспільства на постійній основі до вирішення важливих питань розвитку територій та побудови якісної системи комунікацій з ОГС.

Результатом наявності дійсно спроможних інститутів громадянського суспільства в ОТГ є: поява нових напрямів і методів роботи місцевих

організацій громадянського суспільства та місцевої влади; розширення переліку нових форм інститутів громадянського суспільства; зростання кількості організацій, які працюють у сферах охорони здоров'я, культури, мистецтва, організацій неформальної взаємодії мешканців, безробіття та ринку праці, підтримки підприємництва, містопланування та архітектури.

Найбільш активними учасниками ОГС щодо розвитку ОТГ є громадські організації, благодійні організації та фонди, волонтерські рухи. Станом на 1.04.2022 року за даними [3] в Україні зареєстровано 97063 громадські організації (станом на 1.04.2021 кількість громадських організацій становила 88882), кількість благодійних організацій 20887 (у порівнянні з відповідним періодом попереднього року 19112 зареєстрованих благодійних організацій).

Світовий рейтинг благодійності у 2021 році від САФ «Звіт дослідження волонтерського руху в Україні» Україна посідає 20 місце (тобто 43 % становить сукупний індекс благодійності) [4].

Волонтерство виступає інструментом суспільних перетворень та змін на краще. Саме з метою покращення мотивації учасників в Україні діє багато конкурсів, які оцінюють внесок волонтерів та дякують їм волонтерам. Нагальним питанням в темі волонтерства є обізнаність населення, щодо діяльності волонтерських організацій та встановлення довіри до волонтерських рухів. Волонтерська діяльність в ОТГ, хоча і стала масовою та дозволяє означити її як суспільне явище та важливу складову відіграє діяльності недержавних соціальних служб.

Формами взаємодії ОТГ та ОГС є наступні: персональні зустрічі з органами влади; круглі столи; Участь у розробці стратегії розвитку громади; участь у розробці програм розвитку території; участь у робочих групах; громадські обговорення, слухання; написання скарг, звернень, запитів; конкурси проєктів від міської влади; участь у форумах та заходах обміну досвідом; надання аналітичних матеріалів та рекомендацій; участь у дорадчих органах; моніторинг діяльності органів місцевої влади; участь в «Громадському бюджеті»; громадська експертиза; участь в спільних стратегічних сесіях;

електронні петиції; участь у написанні секторальних стратегій; ресурсна допомога організацій громадянського суспільства; участь в студії ідей. Найбільш поширеними є перші п'ять з перерахованих форм взаємодії.

Найчастіше ОТГ залучають ОГС до обговорення стратегічних документів та рівні громади, таких як «Стратегія розвитку до 2030 року». Залучають саме до обговорення, а не спільної розробки. Значно рідше відбувається залучення до обговорення програм. Є рідкі випадки спільної участі в розробці програм місцевого розвитку. Найчастіше ОГС залучаються до розробки лише тих програм, де вони мають унікальний досвід чи експертизу, коли саме громадськість ініціює створення такої програми. При цьому секторами, де організації відчують свій вплив, є соціальна політика, добре врядування, мобільність, гендерна політика, доступність неформальної освіти, збереження навколишнього середовища та адаптація до змін клімату, культурна політика.

Попри позитивні зрушення в діяльності ОГС можна означити наступні проблемні питання, що заважають їх дієвій взаємодії з ОТГ: брак людських та фінансових ресурсів; висока залежність від донорського фінансування; неналежний рівень інституційного розвитку; наявна необхідність постійного розвитку професіоналізму; наявність «вигорання» громадської активності; низький рівень експертності місцевих організацій громадянського суспільства; відсутність організацій, що професійно займаються моніторинговою та аналітичною діяльністю; відсутність системності у діяльності організацій громадянського суспільства; розподіл організацій на «провладних» та інших; недостатній вплив організацій громадянського суспільства на стратегічний розвиток ОТГ; наявність неоціненності результатів роботи та здобутків щодо територіального розвитку; брак стратегічного та фінансового планування, недостатній рівень фінансової прозорості; низький рівень обізнаності мешканців ОТГ про діяльність місцевих організацій громадянського суспільства; несистематична співпраця між ОТГ та місцевими організаціями громадянського суспільства; удосконалення наявних та запровадження

інноваційних механізмів співпраці ОТГ та місцевими організаціями громадянського суспільства.

За результатами проведеного дослідження можна означити наступні напрями підтримки та покращення взаємодії ОТГ та місцевих організацій громадянського суспільства щодо територіального розвитку: законодавче підґрунтя на рівні держави та регіонів щодо активізації взаємодії об'єднаної територіальної громади та місцевих організацій громадянського суспільства задля територіального розвитку; наявність дієвої практики створення локальних фондів та механізмів їх фінансового наповнення зі сторони влади, бізнесу та громадськості; розвиток міжнародних та національних краудфандингових платформ; наявність мотиваторів покращення взаємодії ОТГ та місцевих організацій громадянського суспільства; фінансова та експертна підтримка міжнародних партнерів та донорів у напрямі горизонтальної співпраці; програми обміну досвідом та міжнародного стажування для подальшого практичного застосування задля розвитку територій; застосування цифрових інструментів для покращення взаємодії місцевої влади та організацій громадянського суспільства; розвиток соціального підприємництва на території громади.

Література:

1. Письменний І. Територіальні громади як суб'єкти активного розвитку громадянського суспільства в Україні // Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, Вип. 1 (40), с. 144 – 149.

2. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Старонянської І.З. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Звіт дослідження волонтерського руху в Україні [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <https://ufond.ua/>